

VSL

Visual Self Learning

- ett pedagogiskt verktyg för att förbättra elevers lärande

FÖRFATTARE: CAMILLA BJÖRKMAN OCH MIA HASSELBLAD

ARTIKEL NUMMER 2/2014

Abstract

Att som god pedagog sträva efter att hela tiden bli bättre och kontinuerligt utvärdera sin egen arbetsinsats kan leda till lyckade och förbättrade resultat inom undervisningen.

Vi har, med stöd av bland annat Hatties studier, fokuserat på lärarens viktiga uppgift i klassrummet och hur man som enskild pedagog kan förändra, förbättra och utveckla sin undervisning och sin roll som lärare. Med hjälp av individuell videofilmning och enskilda analyser kan man på ett lätt och tidseffektivt sätt utvärdera sin undervisningsprocess. Det kan i sin tur påverka elevernas möjlighet att nå förbättrade kunskaper. Då man sedan kan använda det visuella materialet och analysera sin egen insats som pedagog i klassrummet, kan det göra oss till bättre och mer insiktsfulla pedagoger.

Camilla Björkman är utbildad 4-9 grundskollärare i Ma och NO/Tk och arbetar idag på Myrsjöskolan i Nacka kommun. E-post: camilla.bjorkman@nacka.se

Mia Hasselblad är utbildad 4-9 grundskollärare i SO och arbetar idag på Myrsjöskolan i Nacka kommun. E-post: mia.hasselblad@nacka.se

Denna artikel har den 16 december 2013 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan av Nacka kommuns läsgrupp med Björn Söderqvist fil. dr. samt rektor, Nacka kommun, som gruppens ordförande.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisning i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn och artikelns titel anges, samt källa: Skolportens artikelserie. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens nättidskrift Undervisning & Lärande:
www.skolporten.se/forskning/utveckling/

Aktuell metodbok med författaranvisningar:
www.skolporten.se/metodbok

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Mejla till redaktionen@skolporten.se

1. Innehållsförteckning

Inledning	sid 5
Syfte	sid 5
Metod	sid 5
Huvuddel	sid 6
Reslutat och diskussion	sid 8
Bilaga 1	sid 11
Bilaga 2	sid 12
Bilaga 3	sid 13
Bilaga 4	sid 14
Referenslista	sid 15

Inledning

Att känna sig fullbordad som lärare kan vara en lockande tanke, men en situation vi* inte vill hamna i. Frågan är om en komplett och fullständig lärare är den bästa pedagogen för elevers utveckling och lärande. Vi anser att en pedagog som ständigt strävar efter att utvecklas är den mest optimala. Vi har därför valt att utveckla ett lättillgängligt arbetssätt som bygger på självutvärdering med filmning av sig själv som utgångspunkt. I den nya-zeeländske utbildningsforskaren John Hatties stora studie framgår att lärarens roll är en av de viktigaste faktorerna för elevernas resultat. Det har vi tagit fasta på med vårt projekt genom att filma våra egna lektioner, analysera vårt agerande i klassrummet utifrån våra egengjorda analysmallar och därigenom förändrat och förbättrat vår undervisning. Vi har lagt stor vikt på att det ska vara ett enkelt och användarvänligt koncept som inte är tidskrävande.

**med vi avses fortsättningsvis artikelförfattarna.*

Syfte

Syftet med vår artikel är att beskriva ett nytt, och som vi anser, inspirerande sätt för att vidareutveckla sin kompetens som lärare. Vi vill lyfta fram hur man på ett enkelt sätt kan ge sig själv feedback och utvecklingsmöjligheter och som med fördel kan användas kontinuerligt i det dagliga arbetet.

Vi hoppas med vår artikel kunna inspirera många kollegor till att följa vår idé. Förhoppningsvis kan det leda till en ökad självinsikt och bredare kompetens.

Metod

Konsten att fånga elevernas uppmärksamhet och skapa nyfikenhet och intresse, menar vi, är lärarens viktigaste uppgifter. Att få dem engagerade och vilja lära sig nya saker kan vara en stor utmaning. Som pedagog bör man alltid sträva efter att utveckla sin profession och sitt ledarskap. Detta var vår utgångspunkt då vi utvecklade vår självutvärderingsmetod Visual Self Learning, VSL.

Individuella videoanalyser av den enskilde lärarens roll i klassrummet ligger till grund för metoden. Pedagogen videofilmar sig själv i aktion i sin undervisning, vilket senare i artikeln kommer att beskrivas. Vi har valt att använda en relativt enkel utrustning, såsom mobilkamera och webbkamera, för filmningen. Mallarnas innehåll med reflektionspunkter varierar, beroende på analysens syfte. Reflektionspunkter kan vara till exempel lärarens

tydlighet eller relationen mellan lärare och elev.

Utifrån filmen analyserar sedan läraren självständigt vad som fungerat bra och mindre bra med utvärderingsmallen som utgångspunkt. Det som skiljer denna metod från andra är att den alltså bygger på enbart självanalys av det egna arbetet och inte på någon annans åsikter och uppfattningar.

Vårt projekt har utförts i två klasser i år nio. Filmning med analysarbete har skett kontinuerligt under vårterminen 2013. Efter varje analys följs arbetet upp av en ny lektionsfilmning och reflektion.

Trots att filmmaterialet endast ska användas för enskilt bruk behövs en överenskommelse och ett skriftligt godkännande från föräldrarna till de elever som figurerar i filmen. Vi har även varit tydliga och redogjort för var projektet gått ut på.

Huvuddel

Vi har under en längre tid funderat mycket på vår egen roll som lärare och hur viktiga vi är för elevernas inläring. Det vi gör varje dag på våra lektioner är mycket betydelsefullt för elevernas förmåga att lära sig. Innehållet på våra lektioner är grunden och bör vara väl genomarbetad. Att vi framför det på bra sätt kan vara väsentligt för elevernas inläring. Vi har därför en längre tid arbetat med ett projekt som vi alltså har valt att kalla Visual Self Learning, VSL. Ett projekt där fokus ligger på oss som lärare och vår utveckling. Blir vi bättre och bättre pedagoger bidrar det sannolikt till att öka barnens och elevernas lärande. För att nå dit har vi arbetat fram verktyg som ska ligga till grund för att analysera vår egen lärarroll. Vår vision med detta projekt är att utveckla oss till ännu bättre ledare och lärare i klassrummet.

De senaste åren tycks uppmärksamheten i skolan ha vuxit i en allt snabbare takt. Lärarens roll i klassrummet har diskuterats flitigt i skoldebatten. Hattie (2012) har gjort stort avtryck inom den nutida skolforskningen genom att göra en stor forskningsöversikt i en studie som baseras på fler än 800 metaanalyser om vad som påverkar elevernas studieprestationer. Han har tydliggjort vad som ger positiva respektive negativa effekter på elevernas studieresultat och rangordnat dessa. Studien visar bland annat att självskattning, formativ bedömning, klassrumsdiskussioner och förtroendefulla relationer till lärare har stor positiv inverkan på elevers inläring.

Vårt yrke som lärare, ser vi som en process, och inte som en färdighet. Vi finner det viktigt att kontinuerligt vilja utvecklas och bli bättre. Men att utveckla vår roll som lärare är ingen självklar process. Precis som Kernell skriver så har vi alla bilder av hur en bra

respektive dålig lärare är. Vår referensram av lärarrollen är en blandning av den lärare man utbildats till, den lärare man önskar vara och de lärarroller man själv mött som elev. Gör man inte aktiva val att vilja analysera sin egen undervisning och utvecklas, är risken stor att de traditionella ramarna och mönstren följer generation till generation (Kernell i Kroksmark & Strömqvist, 1996).

Vi har båda två egna erfarenheter från elitidrott där videoanalys är ett beprövat verktyg som coachhandledning. Metoden används av många av världens ledande klubbar i flera lagsporter och individuella sporter. Med hjälp av videoupptagning förklarar coachen det som elitidrottaren gör bra, men framförallt vad som bör ändras på. Effekten av utvecklingen kommer först då idrottaren själv ser via videoupptagningen vad han eller hon kan göra för att utvecklas och bli bättre.

Vi ville implementera ett liknande arbetssätt i skolans värld. För oss lärare innebär det att kontinuerligt filma vår egen verksamhet i klassrummet för att sedan använda som analysunderlag. Skillnaden mellan vårt arbetssätt och idrottens coachhandledning är att vår metod grundar sig på ett enskilt arbetssätt. Pedagogen filmar sig själv och gör även analysen på egen hand. Vi har konstruerat ett antal mallar som varje pedagog utgår från i sin analys.

Genomförandet och analysen sker på enskild nivå. Man är sin största kritiker och man vet själv varför man kanske gjorde en spontan förändring i undervisningen eller varför man valde att bortse från vissa pedagogiska moment. Vi är övertygade om att det viktigaste är att man analyserar sin egen undervisning efter genomförd lektion.

Våra analysmallar är utarbetade efter vissa områden. Områdena baseras bland annat på Hatties (2012) studie om lärarens påverkansfaktorer på sina elever. Det kan handla om lärarens tydlighet, förväntningar och relationer till elever, men också inom enklare områden såsom tavelteknik och retorisk förmåga. Vi finner stöd för vårt projekt i hans studie att dessa faktorer har stora effekter på elevers lärande.

Det är viktigt att genomförandet av VSL är lättillgängligt och enkelt, det är det hela idén handlar om. Tanken är att det inte ska behövas större förberedelse än att man på väg till lektionen bestämmer sig för att filma lektionen. Vi vill poängtera vikten av att inte bestämma vad man vill fokusera på, utan att man gör det efter lektionen. Det är viktigt då man annars kanske omedvetet påverkas av den tilltänkta analysen. För att ta ett exempel, så kan ett förbestämt fokus på hur pojkar och flickor bemöts under lektionen, påverka hur jag agerar i klassrummet. Det kan leda till en felaktig analys och gör resultatet missvisande. Analysen bör inte ta mer än tio minuter, det är istället viktigare att man utvärderar sin undervisning kontinuerligt. Tanken är att försöka tillämpa VSL med fyra veckors intervaller. Upplägget för mallarna är gemensamt men fokus varierar. Se bilaga 1-4.

Vi har valt att använda oss av mobilkamera alternativt webbkamera för att det ska vara

enkelt och lättillgängligt. Kameran placeras på lämplig plats långt bak i klassrummet så att hela klassrumsmiljön kan filmas. Vid de tillfällen vi använt webbkamera har vi filmat i Macs programvara Photo Booth.

Efter avslutad lektion, tittar man igenom filmen med ett av våra analysprotokoll till hjälp. Vi tror att det är viktigt att hålla sig till modellerna för att själv sedan kunna jämföra sina protokoll med varandra för att se om man förändrat det man haft som mål. Filmen kan sparas eller raderas, det gör man som man vill, men vi vill poängtera att det inte är själva filmmaterialet som är det väsentliga, utan det är den enskilda analysen som är intressant.

Resultat och diskussion

Med hjälp av VSL ser vi hur man kan utveckla lärarens profession på ett effektivt sätt. Läraren blir själv medveten om de styrkor och svagheter han eller hon har och kan därmed förändra och förbättra.

Våra erfarenheter med att arbeta och utveckla sig själv genom detta arbetsätt har visat på flera betydelsefulla fördelar. Framförallt ser vi den självkritiska granskningen och den kontinuerliga utvärderingen som den stora vinsten. Men även tillgängligheten, tidseffektiviteten, och den enkla strukturen är mycket värdefulla.

Den självkritiska granskningen har visat sig vara mycket effektiv, då det är betydligt lättare att förstå sig själv än att förstå andra. Det finns nog ingen större kritiker än man själv, därför kände vi att detta moment blev extra lyckat. Vi upplever att det ofta är svårt att både ge och ta konstruktiv kritik från någon annan, därför såg vi denna metod som ärlig och effektiv. Att se sig själv göra framgångsrika moment eller misstag i klassrummet är både lärorikt och utvecklande och vad som bör förbättras eller förändras blir därmed tydligt.

I dagens moderna IT-samhälle har de allra flesta lärare tillgång till en dator, läsplatta eller mobiltelefon med ljud- och bildupptagning vilket gör åtkomligheten enkel och tidseffektiv. Tillgängligheten underlättar processen och det går snabbt att ta fram sin mobilkamera eller använda sig av kameran på datorn. Arbetsmetoden fordrar inget större planeringsarbete eller omfattande förberedelser och utvärderingen bör inte ta mer än tio minuter. Våra utvärderingsmallar bygger på en enkel struktur, vilket gör de lätta att följa och fylla i. I den periodvis stressade lärartillvaron är det en stor fördel att själv och oberoende av andra kunna styra över sin egen VSL.

Hattie talar mycket om den passionerade och inspirerande läraren. Att det är stor skillnad på lärares påverkan på elevernas inläring och studieresultat. Enligt Hattie så måste vi lärare se på oss själva som positiva förändringsagenter för våra elever. Att lärarens övertygelser och engagemang är de största påverkansfaktorerna på våra elevers prestationer (Hattie, 2012).

Vi håller med om detta och menar att en förutsättning för att kunna leva upp till det så måste vi ta oss tiden (och våga) att kontinuerligt utvärdera den egna lärarrollen för att lyfta fram sina styrkor och svagheter.

Våra egna erfarenheter av VSL har synliggjort flera utvecklingsområden för oss som lärare. Det kan vara större och mer övergripande teman såsom huruvida jag får mina elever entusiastiska och engagerade, eller hur kommunikationen i klassrummet fungerar. Visar jag alla elever min uppmärksamhet under en lektion? Kommer alla till tals? Hur ställer jag mina frågor till eleverna? Är det frågor som kräver korta eller enkla svar eller är de formulerade på ett sätt som skapar dialoger? Våra reflektioner, stora som små, tar vi sedan med oss redan till nästkommande lektion. Detta gör VSL till en levande process. En process som, dels kan leda till större eller mindre förändringar av delar i vår undervisning, dels ger bekräftelse och kan stärka oss i vår lärarroll och ge ett ökat självförtroende.

Analys av ledarskap i klassrummet är inte något nytt inom skolutveckling. Det finns flera exempel som t.ex. kollegiehandledning och Learning Studies. Projekt såsom Learning Studies och kollegiehandledning har vi båda varit delaktiga i, med relativt lyckade resultat. Det som talat mot dessa arbetssätt är att det i många fall har varit svårt att ta till sig andra kollegors kritik mot sin undervisning. En känsla av att inte helt och hållet bli rättvist bedömd, där ofta ingen dag, eller lektion, är den andra lik. Det har ofta känts som att de inte har fått se hur det är vanligtvis och man upplever till viss del att det är svårt att ta till sig det kollegan beskriver.

Våra färdigkonstruerade mallar för analysdelen gör arbetet väldigt enkelt och lättarbetat. Vi har under projektets gång tittat på flera perspektiv i lärarrollen, däribland mötet med eleverna, tidseffektiviteten på lektionerna, tavelteknik, presentationsteknik, fokus på flickor respektive på pojkar samt vår retoriska förmåga. Vid projektets början såg vi flera förbättringsmöjligheter utifrån ovan nämnda perspektiv. Vid projektets slut upplevde vi positiva resultat som vi anser har påverkat elevernas inläring och kunskap.

Vi har i detta projekt fått elever att börja fundera på vår roll som lärare. Vi har, under hela projektperioden varit tydliga med eleverna vad och varför vi filmar undervisningen. Vi har tydliggjort vår syn på lärarens profession som handlar om en strävan efter ständig förändring och förbättring. Då samhället förändras kontinuerligt måste även vi som lärare

förändras. Eleverna har vid lektionens slut muntligen funderat och utvärderat vår insats på lektionen. De har funderat över vår tidsdisponering, vårt val av elever som räcker upp handen samt vår tydlighet inför eleverna med de mål vi har vid respektive lektion. Att de sedan har tagit sina egna analyser vidare till andra lektioner och lärare känns fantastiskt och ett resultat vi från början inte hade räknat med. Denna kunskap och analysförmåga som eleverna då besitter, gör dem sannolikt mer mottagliga för den kunskap som efterfrågas i Lgr 11.

Huvudmålet med vårt projekt har varit att förbättra elevers lärande. För att nå dit kände vi att ovanstående aspekter var viktiga att kontinuerligt utvärdera. Dessa påverkar direkt elevernas lärande och det är därför av stor vikt att man som pedagog hela tiden strävar efter att utvecklas. Vi ser det som en lärares skyldighet gentemot sina elever.

Bilaga 1

VSL - Tydlighet och måluppfyllelse

Datum:

Lektion:

Klass:

Vad hade du för mål med lektionen?

Uppnåddes målet vid lektionens slut?

Om nej, vad berodde det på?

Blev målet tydligt för eleverna?

Om ja, vad gjorde du för att tydliggöra det?

Om nej, vad berodde det på? Vad kan du förändra till nästa gång?

Att tänka på i min lärandeprocess framöver:

Bilaga 2

VSL - Disponering av lektionstiden

Datum:

Lektion:

Klass:

Hur disponerade du lektionstiden?

Är det någon del som fick för lite tid eller för mycket tid?

Om ja, vad berodde det på?

Hur ska du disponera tiden på ett bättre sätt?

Att tänka på i min lärandeprocess framöver:

Bilaga 3

VSL - Genusperspektiv

Datum:

Lektion:

Klass:

Hur många flickor respektive pojkar är med på lektionen?

Uppmärksammar du lika många pojkar som flickor i din dialog med elev?

Om nej, vad berodde det på?

Om ja, vad berodde det på?

Att tänka på i min lärandeprocess framöver:

Bilaga 4

VSL – Interaktion mellan lärare och elev

Datum: _____

Lektion: _____

Klass: _____

Vilka frågor ställer jag under lektion?

Vilket gensvar får jag på mina frågor?

Kommer alla i klassen till tals?

Om nej, vad berodde det på?

Om ja, vad berodde det på?

Är det någon eller några elever som kommer mer eller mindre till tals i klassrummet?

Om ja, vad beror det på?

Att tänka på i min lärandeprocess framöver:

8. Referenser

Hattie, J. (2012). *Synligt lärande för lärare*. Natur och kultur.

Lgr 11. (2011). *Skolverket. Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*.

Kroksmark, T. & Strömqvist, G. (1996). *Undervisningsmetodik*. Studentlitteratur.

